

Alfa a omega

Jak se periodicky objevují návaly stesku na úroveň našeho jezdeckví, tak stejně periodicky nacházejí své vyústění v tvrzení, že „nejsou kvalitní koně“. Skutečnost obsažená v tvrzení je možná, ba dokonce pravděpodobná. Ale zároveň je nabílední, že takto ohodnocená skutečnost je výslednicí letitého úsilí chovat koně přinejmenším dobře.

Pokusme se analyzovat situaci.

Výsledným produktem chovatele jako takového je zhruba tříletý kůň, schopný remontního výcviku. Chovatel ho získal metodou „pasterního odchovu“, čímž do krajnosti vyčerpá svou odbornost. Kůň je zdravý, vyspělý, dobromyslný. Odpovědnost chovatelova končí, soudí chovatel.

Mluvíme a i nadále budeme mluvit o koni ke sportovním jezdeckým účelům. Typickým zástupcem a priori požadovaných vloh je v našich poměrech anglický polokrevník. Sportovní jezdecká specializace koně je výrazně pohybově náročnější než specializace potažně hospodářská. V tomto ohledu občas zapomínáme, že náš polokrevník je řádově sportovcem prvních generací. V groteskní, ale srozumitelné analogii z psiho světa: náš foxhound byl nedávno ještě bernardýnem.

Postavme proti sobě dva polokrevníky. Irský hunter má za sebou generace skokanů, zatímco babička našeho polokrevníka ještě poctivě šlapala v brázdě. Dnes chceme po obou špičkový výkon stejného druhu.

Mnohonásobná generační zkušenost není samoučelná, ale vede k rozvoji, násobení a ustálení požadovaných vloh. Funkčně podmíněný výběr rodičovských zvířat vede postupně k tomu, že žádaná aktivita je u potomstva zakotvena formou tzv. **engramu**. Prakticky to znamená, že kůň se nebrání požadované práci a ochotně ji vykonává. Parkurový skokan pak překonává překážky se samozřejmostí, s níž hospodářský kůň oral. Podobně přijímá drezurní kůň vynucenou změnu rovnováhy, získaná vlastnost se nazývá jezditelností. **Samozřejmost výkonu se stala vchovanou kvalitou.**

Jak důležitá je samozřejmost výkonu sportovního koně, vyplývá ze skutečnosti, na kterou mnohokrát upozornil dr. Prokop Večeřa: jezdec moderní doby bude mít čím dál méně možností a času, aby prošel důkladnou přípravou starého typu. Přípravou, která vycházela z kořenů jezdeckého umění. Přitom výkonnostní nároky stále porostou.

Jen standardní způsob exploatace dlouhodobě uplatňovaný může dát koňskému materiálu standardní vlastnosti. Zpětnou vazbou umožňují standardní vlastnosti koní vývoj a uplatnění všeobecné jezdecké metody, praktické i teoretické školy. Tyto podmínky nesplňujeme. Vybrali jsme si alternativu, která umožňuje prodávat do valutových zemí pěkné koně k rekreačnímu ježdění. Nedivme se tedy, pokud se mimořádně nadaný kůň v našem chovu objevuje více-méně nahodile.

Objevili se mimořádně nadaný kůň na našich kolbištích, pak ve většině případů v nápadném kontrastu s bezradností svého jezdce, na niž nakonec doplatí. Těch několik málo jezdeckých osobností, které máme, riskuje smůlu, že jim kůň podobných kvalit do ruky nepřijde.

Dokud tedy nebudeme mít koně, jejichž sportovní vlohby byly na základě účelných výkonnostních prověrek v inteligentním a cílevědomém chovatelském procesu engramaticky fixovány, dotud se budeme moci jen dívat. Jak zhruba říká Zdeněk Vilimovský ve svém referátu o CSIE Tripolis: „zárační irští a hannoverští koně, kterými libyjtští jezdci disponují, dokáží odskočit o cvalový skok dříve nebo přijít až pod překážku a udělají vše, aby napravili chybu jezdce a neshodili. Je to jejich vrozená vlastnost, nemusí je to nikdo učit. Obdivovali jsme tyto koně a představovali si jejich výkony pod jezdci, kteří by jim ve skákání nebránili, ale naopak je podporovali...“

* * *

Tolik ke koním. Obrátme minci a věnujme se neblahé situaci v trenérské práci a ježdění samotném.

Základy jakéhokoliv ježdění na koni spočívají v ježdění školním, což FEI vtělila do pravidla, že drezúra je strážkyňou ryzosti jezdeckého umění pro příští generace.

Tarasov nikdy na bruslích nestál a jaký je to hokejový trenér. Aplikovat tento výrok v jezdeckví je, při vši úctě k autorovi (Dr. Zaoral, Jazdectvo

8/79, st. 152) nepřiměřené. Jezdecký trenér, který sám a korektně koně nikdy nepřijezdil, může vykládat slepému o barvách.

Jako červená nit táhne se totiž celým ježděním **pocit**. Uvolněný kůň dává jezdcovi určitý pocit, jako dává určitý pocit kůň rovný, prostupný, sebraný, na pomůckách nebo jdoucí v kmihu. Průvodní pocit popírá či potvrzuje zjevný obraz popisovaných jevů. Jen ten, kdo ho sám zažil, dokáže přiřadit viděnému výkonu příslušný jezdecký pocit.

Mistři klasické školy posazovali své novice na nejlepší koně a nechali je piafovat v pilárech. Žák tak poznal cílový pocit, který vůbec může dát příježděný kůň. Uvolněný, rovný, sebraný kůň, který se pohybuje v taktu, kmihu a s elastickým hřbetem. V celé své další kariéře měl jezdec tento pocit před sebou jako možný vrchol svého snažení. Zda ho kdy sám dosáhl, záleželo na talentu, pili, charakteru. Pokud ho nedosáhl, jasně o tom věděl.

V moderní době přichází tento způsob i v jezdecky vyspělých zemích jen málokdy, ale přece jen zůstává zachována kontinuita učení. **Od příježděného koně učitelova se pod metodickým dohledem naučí žák, aby přijezdil koně, od něhož se naučí další jezdec.** Tuto kontinuitu jsme nebyli schopni zachovat.

V podobě equitačního učiliště jsme kdysi měli instituci, která byla na nejlepší cestě naplnit požadavky předešlých rádků. Její učitelé i žáci pravděpodobně získávali o ježdění představu na úrovni vyspělých škol zahraničních. Rodila se národní jezdecká doktrína, zrály jezdecké osobnosti. Tak plukovník Jandl později jako trenér a rozhodčí ovlivnil světové drezurní ježdění.

Apoštolové equitačního učiliště jsou dosud mezi námi, ale jejich poselství jsme s lety rozmělnili metodou „tiché pošty“. Na nespočetných školních lze slyšet z úst absolventů učiliště nenapaditelné pravdy. Všichni souhlasí, a nikdo neví o co vlastně kráčí. Proto nevidíte koně postaveného k ruce na rovné čáře, koně sama se nesoucího, proto nevidíte smysluplné dovnitř plec. Slova jdou, příklady táhnou. A tu vidíme, že staří pánové prakticky nezanechali žáky schopné štafetu převzít. Jen jednotlivce, hlásící se k jejich odkazu.

Nemyslím, že by nás dnes spasila metoda meziválečných let. Ale protože po léta improvizujeme, chybí solidní základy a není na čem vybudovat metodu moderní. Kolik frekventantů školení má, mělo nebo bude mít možnost na vlastní kůži zažít pocit z příježděného koně, kolik trenérů ji dostalo? Je výjimkou, že se jezdec učí a nedoučí zároveň s remontou pod dohledem trenéra, který se jako jezdec taky učil a nedoučil zároveň s remontou a „jak se to má jezdit“ slyšel od někoho, kdo to taky někde slyšel nebo četl?

Proto se odborné vakuum obvykle nastavuje povrchními figly, zběžně odkoukanými od cizích es. Při této úrovni jezdecké a trenérské práce máme s průměrnými koňmi výsledky jaké máme. Je to dialektické a je zbytečné z toho někoho vinit.

Pokusil jsme se v článku nastínit příčiny, které považuji za alfu a omegu současné úrovně našeho jezdeckého sportu. Hic Rhodos, hic salta!

MVDr. Norbert Zális

Flot Čs. spartakiády 80

Po úspěšném 1. ročníku celoroční soutěže o Flot Čs. spartakiády 1980 v roce 1979 vyhlašuje Výbor jezdeckého svazu ČUV ČSTV tuto soutěž také pro letošní spartakiádní rok. Technické podmínky pro získání jednotlivých stupňů zůstávají nezměněny. Zúčastnit se mohou všichni jezdci mimo nositelů II. a vyšší výkonnostní třídy v kategorii dospělých. Dorost zůstává bez omezení. Další odznaky mohou získat i všichni ti, kteří odznak již loni v jednotlivých stupních spínili. Soutěžní období začíná 1. dubna a končí 30. září. Po ukončení sezóny nahlásí JO a JTI prostřednictvím krajských výborů svazů počty získaných odznaků a obdrží odznaky pro jejich nositele.

(B. Oslik)